

**WYDZIAŁ
ZARZĄDZANIA**
Uniwersytet Łódzki

Łódź, dnia 23.11.2022 r.

dr hab. Renata Lisowska, prof. UŁ Katedra Przedsiębiorczości i Polityki Przemysłowej Wydział Zarządzania Uniwersytet Łódzki

RECENZJA

rozprawy doktorskiej magister Izabeli Kunickiej
pt. *przedsiębiorcze zachowania organizacyjne a rozwój przedsiębiorstw ramach sieci franczyzowych w usługach gastronomicznych* ” napisanej pod kierunkiem
dr hab. Małgorzaty Okręglikiej, prof. PCz na Wydziale Zarządzania
Politechniki Częstochowskiej

1. Podstawa wykonania recenzji

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska Pani magister Izabeli Kunickiej pt. *Przedsiębiorcze zachowania organizacyjne a rozwój przedsiębiorstw ramach sieci franczyzowych w usługach gastronomicznych*”, przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Małgorzaty Okręglikiej, prof. PCz.

Recenzja została opracowana na potrzeby prowadzonego na Politechnice Częstochowskiej przewodu doktorskiego o nadanie Autor rozprawy stopnia doktora nauk o zarządzaniu i jakości. Podstawę wykonania recenzji stanowi:

- Artykuł 187, ust. 1 i 2^{1 2 3} Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2020 roku poz. 85, z późniejszymi zmianami),

¹ Artykuł 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* stanowi:

- 2 Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.
- 3 Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.

- Decyzja Rady Dyscypliny Naukowej *Nauki o Zarządzaniu i Jakości* Politechniki Częstochowskiej z dnia 27 września 2022 roku w sprawie powołania mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej (pismo - znak sprawy R-WZ-BODN-510.1.2020 Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej *Nauki o Zarządzaniu i Jakości* Politechniki Częstochowskiej dr hab. Agaty Mesjasz-Lech, prof. PCz z dnia 27 września 2022 roku).

2. Ocena trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego podjętego w rozprawie

Problematykę rozprawy doktorskiej mgr Izabeli Kunickiej dotyczącą przedsiębiorczych zachowań organizacyjnych podmiotów funkcjonujących w sieciach franczyzowych należy uznać za ważną, bardzo aktualną zarówno z punktu widzenia rozwoju teorii, jak i praktyki zarządzania.

Rozważania na temat zachowań przedsiębiorczych są w ostatnich latach rozbudowane i wielowątkowe. Jest to temat dość mocno eksploatowany, zarówno w literaturze zagranicznej, jak i krajowej. Jednakże prezentowane wątki odnoszą się głównie do przedsiębiorstw funkcjonujących w ramach sieci franczyzowych. Dlatego też uważam, że niniejsza rozprawa doktorska wypełnia lukę poznawczą w zakresie oceny zależności pomiędzy przedsiębiorczymi zachowaniami organizacyjnymi a rozwojem przedsiębiorstw w sieciach franczyzowych.

Problematyka podjęta w dysertacji mieści się w obszarze nauk o zarządzaniu i jakości, jest aktualna teoriopoznawczo, jak również dla praktyki gospodarczej. Wybór tematu uważam zatem za oryginalny, ambitny wymagający gruntownej wiedzy interdyscyplinarnej oraz umiejętności warsztatowych. Z praktycznego punktu widzenia rozprawa dostarcza wielu sugestii i rozwiązań o charakterze aplikacyjnym dla właścicieli i menedżerów przedsiębiorstw funkcjonujących w ramach sieci franczyzowych.

Merytorycznie mgr Izabela Kunicka oparła swoje badanie przedsiębiorczych zachowań organizacyjnych na koncepcji orientacji przedsiębiorczej G.T. Lumpkina i D.D. Dessa. Koncepcja ta jest jedną z najpopularniejszych w naukach o zarządzaniu, co jest równoznaczne z częstym jej wykorzystywaniem w badaniach, a przez to z dojrzałością i wielokrotną weryfikacją empiryczną operacjonalizacji towarzyszącej tej koncepcji. Moim zdaniem, ten wybór jest trafny i w pełni uzasadniony.

3. Ocena celu pracy, hipotez badawczych i metody badawczej

Praca została poprawnie przygotowana od strony metodologicznej, na co składają się: wyraźnie zarysowany problem badawczy, przejrzysta struktura pracy, przyjęta metodyka badań, a także cel główny, cele szczegółowe oraz hipotezy badawcze.

Za cel główny pracy (s. 10 i s. 103) przyjęto *identyfikację i ocenę poziomu przedsiębiorczych zachowań organizacyjnych członków organizacji w ramach systemów franchisingowych w usługach gastronomicznych oraz zbadanie zależności pomiędzy poziomem i charakterem zachowań przedsiębiorczych a rozwojem w sieciach franchisingowych*. Jego realizacji Doktorantka podporządkowała siedem celów szczegółowych, cztery o charakterze teoriopoznawczym, a trzy o charakterze empirycznym (s.10 i s. 103). Uważam, że wyznaczony katalog celów (główny i szczegółowy) oraz sformułowane pytanie badawcze (s.10) są zasadniczo poprawne, gdyż w precyzyjny sposób wyrażają myśl przewodnią Autorki, poddają się operacjonalizacji i określają szczegółowe zadania badawcze składające się na rozwiązanie podjętego problemu.

Dla realizacji tak postawionego celu badawczego Doktorantka formułuje hipotezę główną (s.11 i s. 104) *Przedsiębiorcze zachowania organizacyjne sprzyjają rozwojowi przedsiębiorstw w ramach sieci franchisingowych*. Doprecyzowaniem hipotezy głównej jest 5 hipotez szczegółowych (s.11 i s. 105) odnoszących się do zachowań przedsiębiorczych w obszarze: zachowań autonomicznych (H1), zachowań proaktywnych (H2), zachowań organizacyjnych (H3), zachowań agresywnych względem konkurencji (H4), zachowań w zakresie podejmowania ryzyka (H5).

Hipotezy główna i szczegółowe są zasadniczo poprawnie sformułowane, a ich układ nie budzi wątpliwości. Wynikają logicznie z zakresu pracy, sformułowanego problemu badawczego oraz przyjętej koncepcji badawczej.

Wybór metod badawczych jest konsekwencją problemu badawczego, postawionych hipotez i wyznaczonych celów. Oceniam pozytywnie celowość wyboru metod badawczych i narzędzi badawczych.

4. Konstrukcja pracy i ocena treści merytorycznej

Recenzowana praca doktorska jest wystarczająco obszerna liczy bowiem 256 stron. Składa się z pięciu rozdziałów oraz wszystkich formalnie wymaganych elementów składowych rozpraw naukowych, tj. wstępu, zakończenia, bibliografii, spisów: tabel, rysunków, dwóch załączników i streszczenia w języku angielskim. W dysertacji można wyróżnić rozdziały teoretyczne (I-II) i empiryczne (III-V), w których Autorka przechodzi stopniowo od rozważań ogólnych do szczegółowych. Rozdziały empiryczne poprzedzone są charakterystyką wykorzystanej metodyki

badania. Rozprawa charakteryzuje się logiczną i spójną strukturą, spełnione jest kryterium adekwatności treści do tytułów rozdziałów, a umiejętne wykorzystanie zbioru rysunków i tabelarycznych form prezentacji ułatwia przyswojenie tekstu i zrozumienie intencji Autorki.

Tytuł rozprawy jednoznacznie określa ramy przedmiotowe rozważań, sformułowano go prawidłowo.

Wstęp zawiera opis problematyki pracy i jej uzasadnienie, cel główny i cele szczegółowe, hipotezy oraz charakterystykę struktury pracy wyjaśniającą tok wywodu. Cel główny i cele szczegółowe dysertacji określono, jak już wcześniej wspomniałam w sposób prawidłowy, a sformułowane hipotezy główna i szczegółowe, wynikają logicznie z zakresu pracy i sformułowanego problemu badawczego.

Rozdział pierwszy pracy zatytułowany *Przedsiębiorczość w zachowaniach organizacyjnych* poświęcony jest w pierwszej części wyjaśnieniu podstawowych pojęć związanych z przedsiębiorczością, w tym z przedsiębiorczością organizacyjną. Druga część tego rozdziału to szczegółowa charakterystyka zachowań organizacyjnych w kontekście przedsiębiorczości. Rozdział ten stanowi ważne wprowadzenie do dalszych rozważań, jest spójny i poprawny merytorycznie, ale w mojej ocenie Doktorantka stosunkowo rzadko prezentowała w nim własne poglądy dotyczące poruszanych problemów, uznaję to za słabą stronę tego rozdziału. Ponadto w podrozdziale 1.4 w Tabeli 5 zawarto wybrane stymulatory wzrostu organizacji co słabo koresponduje z zawartością tego podrozdziału.

W rozdziale drugim pracy pt. *Przedsiębiorcze zachowania organizacyjne w sieciach franczyzowych* uwaga Autorki została skierowana w pierwszej części tego rozdziału na zdefiniowanie obszarów i wymiarów przedsiębiorczych zachowań organizacyjnych w kontekście rozwoju przedsiębiorstwa. W mojej ocenie Doktorantka przytaczając określone pojęcia, sądy i opinie innych autorów umiejętnie przeprowadza ich analizę. W drugiej części tego rozdziału została omówiona specyfika podmiotów funkcjonujących w sieciach franczyzowych oraz ich zachowania przedsiębiorcze. Słabą stroną tej części rozdziału jest brak nawiązania do efektów sieciowych w zarządzaniu z perspektywy podmiotów funkcjonujących w ramach sieci franczyzowych. Rozdział ten kończą rozważania dotyczące zachowań przedsiębiorczych w firmach franczyzobiorców w usługach gastronomicznych zawierające aktualne dane statystyczne prezentujące rynek tych podmiotów. Reasumując, rozdział drugi oceniam pozytywnie, jest napisany poprawnie i zawiera dobrze wykonany przegląd literatury przedmiotu w omawianym temacie, stanowiąc solidne podstawy do analizowanych w dalszej części opracowania badań własnych.

Podsumowując rozważania zawarte w teoretycznej części pracy stwierdzam, że dobrze ilustrują one aktualny stan badań w obszarze przedsiębiorczych zachowań, w szczególności dotyczących sieci franchisingowych. Wyczerpujący przegląd literatury przedmiotu pozwolił Doktorantce zidentyfikować lukę badawczą, która stanowiła podstawę do zaprojektowania badań.

W rozdziale trzecim rozprawy pt. *Metodyka badań własnych* zostały omówione szczegółowo założenia badawcze w postaci problemu badawczego, celu badań i hipotez oraz wskazano metody i techniki badawcze. W rozdziale tym zaprezentowano również autorską definicję zachowań przedsiębiorczych, co uważam za atut. Opracowana metodyka badań jakościowych poprawna i dobrze koresponduje z wyznaczonym problemem badawczym. W przypadku metodyki badań ilościowych niejasny jest dobór respondentów do badań, konstrukcja mierników syntetycznych (zmienny opisujących zachowania przedsiębiorcze) oraz nie został uzasadniony wybór składowych zmiennej zależnej rozwój firmy. W mojej ocenie część wybranych zmiennych charakteryzuje wzrost, a nie rozwój firmy, który został zdefiniowany jako kategoria jakościowa w rozdziale drugim.

Rozdział czwarty zatytułowany *Zachowania przedsiębiorcze w podmiotach w sieciach franczyzowych w świetle jakościowych badań empirycznych* to analiza danych pierwotnych zgromadzonych podczas procesu badawczego. W pierwszej części tego rozdziału zaprezentowana została charakterystyka trzech przypadków biorców gastronomicznego systemu franchisingowego (Subway - 2 przypadki, Sphinx - 1 przypadek). Rozdział ten kończy podsumowanie zgromadzonego materiału badawczego w postaci analizy komparatywnej. Rezultatem przeprowadzonych badania jakościowych było rozpoznanie przejawów przedsiębiorczości organizacyjnej wśród pracowników badanych przypadków oraz wnioski dla badań ilościowych.

W rozdziale piątym zatytułowanym pt. *Zachowania przedsiębiorcze a rozwój firm franczyzobiorców w świetle badań ilościowych* Doktorantka skupiła się na pogłębionej analizie uzyskanych wyników, przeprowadzając weryfikację zachowań przedsiębiorczych w obszarach: zachowań autonomicznych, zachowań proaktywnych, zachowań innowacyjnych, zachowań agresywnych względem konkurencji, zachowań w ramach podejmowanego ryzyka względem konkurencji, poziomu zaufania wewnątrzorganizacyjnego, skuteczności systemu motywacji pracowników, poziomu wiedzy na temat przedsiębiorczości organizacyjnej i poziomu współpracy wewnątrzorganizacyjnej, a także ustalając ich związek z rozwojem przedsiębiorstwa. W mojej ocenie przeprowadzona analiza jest poprawna, na podstawie przeprowadzonych badań Doktorantka sformułowała interesujące wnioski, które są przekonujące i poparte dowodami. Autorka pracy zasadniczo właściwie zastosowała w pracy metody statystyki opisowej,

wnioskowania statystycznego i wielowymiarowej analizy regresji, co pozwoliło na weryfikację hipotez badawczych. Jediną moją wątpliwość budzi zastosowanie współczynnika r-Perasona do analizy zależności, gdyż stosowany jest on głównie do zmiennych ilościowych. W praktyce badawczej uznaje się, że zmienne mierzone na skali Likerta (przy spełnieniu określonych warunków, w tym: powinna być przynajmniej pięciostopniowa, rozkład odpowiedzi nie powinien być silnie symetryczny, zaleca się też nieparzystą liczbę wariantów, z uwzględnieniem tzw. środka skali) można niekiedy potraktować jako ąasi-ilościowe. W mojej ocenie dla zbadania tych zależności bardziej trafniejszym wyborem byłby współczynnik rang Spearmana lub c-Perasona.

Końcowy fragment rozprawy doktorskiej - zakończenie zawiera podsumowanie postępowania badawczego, ogólne wnioski z badań oraz odniesienie do wytyczonych celów i postawionych hipotez. Cel pracy w mojej ocenie został zrealizowany, a przedstawione w podsumowaniu wnioski dobrze korespondują ze specyfiką funkcjonowania podmiotów w sieciach franchisingowych.

5. Ocena strony formalnej rozprawy i wykorzystanych źródeł

Pragnę zwrócić uwagę na staranną redakcję merytoryczną i techniczną rozprawy doktorskiej magister Izabeli Kunickiej, pozostawiającą recenzentowi niewiele okazji do wskazania formalnych błędów. Praca została napisana klarownym językiem, warto również dostrzec staranne przygotowanie spisów bibliografii, rysunków i tabel. Sadzę, że oryginalność poruszanej tematyki, potrzeby naukowe i dydaktyczne, mam nadzieję, że również zainteresowanie praktyki, spowodują duże zainteresowanie rozprawą.

W mojej ocenie bibliografia w recenzowanej rozprawie jest bardzo bogata, zawiera 389 pozycji (głównie monografie i artykuły naukowe), w tym 188 pozycji anglojęzycznych. Ponadto wykorzystano w dysertacji źródła z zasobów Internetu. Wybór publikacji adekwatny do omawianej problematyki, co uznaję za mocną stronę analizy desk research.

6. Konkluzja

Oceniając pozytywnie zastosowane w pracy podejście badawcze, przebieg i wyniki przeprowadzonych studiów, analiz i badań empirycznych, należy podkreślić, że niezależnie od zawartych w niniejszej recenzji uwag o charakterze dyskusyjnym - rozprawa jest udaną dojrzałą metodologicznie i niezwykle przydatną próbą rozwiązania oryginalnego problemu.

Dlatego też z pełnym przekonaniem podkreślam, że Doktorantka posiada niezbędne umiejętności dla badacza, czyli dojrzałość, dociekliwość i rzetelność naukową, o czym między

innymi świadczą oryginalne zaprojektowane i przeprowadzone badania empiryczne, a także zgromadzona obszerna literatura, na bazie której realizował swoje cele badawcze. Dowiodła tym samym o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Jej znajomość metod badawczych została potwierdzona poprzez solidne uzasadnienie ich aplikacyjnego zastosowania.

Biorąc pod uwagę wszystkie wymienione elementy, zwłaszcza poziom naukowy pracy stwierdzam, że recenzowana dysertacja stanowi samodzielne i oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wskazuje na posiadaną przez Autorkę wiedzę teoretyczną z zakresu nauk o zarządzaniu i jakości i tym samym spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim, wynikające z Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 roku poz. 85, z późniejszymi zmianami). W związku z powyższym rekomenduję Wysokiej Radzie Dyscypliny Naukowej *Nauki o Zarządzaniu i Jakości* Politechniki Częstochowskiej dopuszczenie magister Izabelę Kunicką do publicznej obrony.